

ENS 114, HEN 433 ÚVOD DO STUDIA ENVIRONMENTALISTIKY
(syllabus pro podzimní semestr školního roku 2005/2006)

Předmět povinný pro studenty Environmentálních studií a Humanitní environmentalistiky.

Přednášející: Prof. RNDr. Hana Librová, CSc.

Asistentka : Mgr. Dana Zajoncová

Rozsah hodin v týdnu, počet kreditů: 1 hod přednášky a samostatná četba, 4 kredity

Kurz zahrnuje obsah přednášek a látku obsaženou v povinné četbě (v seznamu literatury zkratka P). V tomto rozsahu bude také kontrolován. Doporučená četba (D) je určena zájemcům o prohloubení studia. Upozornění: četba může být během semestru doplňována.

Podmínky absolutoria: Minimum bodů pro uzavření kurzu 100 bodů. Zkouška se koná ve zkuškovém období formou písemného testu, za který lze získat maximálně 150 bodů. V části testu, v níž je ověřována četba, je možné použít vlastních, rukou psaných poznámek. (Pro orientaci příkládám příklad závěrečného testu, jak byl zadán v minulých letech.)

V obecnějších organizačních záležitostech studia poradí katedrou ustavení konzultanti pro studijní záležitosti.

Poznámka: Tento syllabus není osnovou přednášek, ale celého kurzu, tj. včetně četby!

I. ÚVOD

1. Proč „humanitní environmentalistika?“

Environmentalistika – ekologie – environmentalismus – ekologismus – ochrana přírody: různé přístupy k téže látce. Vztah k „věděm o zdraví“ (hygieně, výživě). Humanitní a sociální vědy významné v environmentálních otázkách.

2. Biomorfismus a sociomorfismus, jejich výkladová pomoc, úskalí

Přírodně deterministický a kulturně konstruktivistický pohled na vztah člověka a přírody. Ekologické znalosti jako jeden ze zdrojů biomorfního výkladu lidské společnosti. Rovnováha nebo konflikt - vědecká diskuse o podstatě ekologie. Existuje vůbec ekosystém? Růstová křivka a její sociologické analogie. Strategie ekosystémové kolonizace - primární, sekundární a terciární homeostáza. Korelace s historií člověka - zemědělce.

II. OVLIVNĚNÍ ČLOVĚKA A SPOLEČNOSTI PŘÍRODOU

3. Evoluční teorie, etologie, sociobiologie, evoluční psychologie

Darwinistický, lamareckistický, kreacionistický výklad. Renesance některých směrů. Determinismus a finalismus. Základní témata biosociologie, klasikové a pokračovatelé. Teorie sobeckého genu a její kritika v současné vědě. Význam názoru na evoluci pro pohled do budoucna.

III. OVLIVNĚNÍ PŘÍRODY ČLOVĚKEM - KOŘENY EKOLOGICKÉ KRIZE A MOŽNOSTI ŘEŠENÍ

Problém takzvané kauzální terapie, základní rovnice poškození přírody

4. Antropologické a psychologické determinace lidského vztahu k přírodě, vztah k evoluci

Vlastnosti sdílené se zvířaty a vlastnosti specificky lidské. Jsou fatálně dané? Otázka lidské transgrese.

5. Demografické souvislosti

Populační situace a vývoj lidstva. Základní ukazatele a jejich hodnoty. Úživnost zeměkoule a další environmentální souvislosti. Malthusiánství a jeho kritikové. Vlivy migračních pohybů. Urbanizace a dekoncentrace.

6. Souvislosti mezi ekonomikami a ekologickou situací

Časová dimenze ekonomiky, základní paradigma liberální ekonomiky. Vzácnost a cena v ekonomické a ekologické perspektivě. "Čistý" trh, jeho deformace a modifikace. Internalizace externalit. Funkce reklamy. Monopolizace výroby a obchodu. Možná intervence spotřebitele. Ekologická a kulturní hnutí jako negativní zpětná vazba. Různé odstíny "zelenání" ekonomiky. Ekologická řešení a pracovní příležitosti, nezaměstnanost.

7. Ekologicky orientované intervence práva

Novost a neschůdnost ekologických problémů v tradičním pojetí práva. Úrovně obecnosti právních norem v environmentálním právu.

8. Environmentální problémy a politika

Politická idea ekonomického růstu a příroda, diskuse o konceptu "trvale udržitelného rozvoje". Jsou konzervativní snahy konzervativní nebo liberální? „Ekologisté“ jako nepřátelé pokroku? Environmentální programy na dimenzi "pravcový" - "levicový", tzv. ekofašismus a ekosocialismus. Existuje nebezpečí ekologické diktatury? Industrializovaná centralizovaná společnost a zastupitelská demokracie nebo decentralizovaná společnost a participativní demokracie?

9. Možnosti a meze technologických řešení

Historie riskantních technologií. "Americká" a "japonská" technologická cesta. Nové biotechnologie: naděje nebo další hrozba? Technooptimisté a skeptici. Tzv. ekologické zemědělství, příklad spojení technologických a hodnotových řešení.

10. „Hodnotová“ řešení ekologických problémů

Úskalí normativního pohledu – „sollen“ perspektivy, jak se hodnoty projevují v životním způsobu. „Hodnotová“ řešení a obsah výuky/výzkumu na Katedře environmentálních studií FSS.

Příklad závěrečné písemné zkoušky z Úvodu do humanitní environmentalistiky zadané v minulých letech. (Některé otázky se vztahují k látce, která ve školním roce 2005/2006 nebude probírána.)

1. Pokuste se definovat, co je
 - a) kolonizační strategie ekosystémů
 - b) „end of pipe technology“
 - c) etologie
 - d) suburbánní migrace
 - e) transgrese k symbolům(vždy max. na 2 řádky, po 4 bodech), celkem 20 bodů
2. Hlavní myšlenky Lamarckovy evoluční teorie (max. 10 ř.), 10b
3. Co je podstatou fotosyntézy? Napište chemickou rovnici, která ji vystihuje! 10b
4. Pojem vzácnosti v ekonomickém a ekologickém pojetí. (max. 10 ř.), 10b
5. Které demografické procesy určují přírůstek (úbytek) obyvatelstva na určitém území? Uveďte v češtině a angličtině jejich ukazatele a napište, jak jsou konstruovány. 20b
6. Charakterizujte stručně hlavní myšlenky Matta Ridleyho. Do jaké biologické školy byste jej zařadil/a? Znáte její další autory? (max. 10 ř.), 20b
7. Co je filozofie dějin? Jaký může mít vztah k environmentálním otázkám? (max. 10 ř.), 10b
8. Jak chápeme ontologický, gnozeologický a hodnotový (etický) antropocentrismus? (max. 10 ř.), 10b

Část druhá, můžete pracovat s poznámkami. Vždy max 10 ř.

1. Vysvětlete maturantovi hlavní myšlenky T. de Chardina! 20b
3. V čem vidí Ulrich Beck řešení ekologické krize? 10b
5. Text L. Whitea „The Historical Roots of Our Environmental Crisis“ se stal zdrojem ostrých diskusí. Proč? Kdy asi vyšel? Byl to článek, nebo kniha? 10b